

**ЗАМОНАВИЙ ТАҲДИДЛАР ЖАРАЁНИДА ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
АРМИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ**

ТУРАЕВ ШОВКАТ ЭРГАШОВИЧ

*Жамоат хавфсизлиги университети
кафедраси катта ўқитувчиси*

**ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ АРМИИ НОВОГО
УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННЫХ УГРОЗ**

**PRIORITY DIRECTIONS FOR DEVELOPING THE ARMY OF NEW
UZBEKISTAN AMID MODERN THREATS**

Аннотация: Мазкур мақолада замонавий геосиёсий вазият ва ҳарбий-стратегик таҳдидлар шароитида Янги Ўзбекистон Қуролли Кучларини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари илмий-таҳлилий жиҳатдан ёритилган. Мамлакатимизда амалга оширилаётган ҳарбий ислохотлар, замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан таъминлаш масалалари, кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш, шунингдек халқаро ҳарбий-техникавий ҳамкорликнинг аҳамияти таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: миллий хавфсизлик, ҳарбий ислохот, Қуролли Кучлар, замонавий таҳдидлар, ҳарбий доктрина, муҳофаза қилиниши, ҳарбий-техникавий ҳамкорлик.

Аннотация: В данной статье научно-аналитически освещены приоритетные направления развития Вооружённых Сил Нового Узбекистана в условиях современной геополитической обстановки и военно-стратегических угроз. Проанализированы проводимые в стране военные реформы, вопросы обеспечения современным вооружением и военной техникой, совершенствование системы подготовки кадров, а также значение международного военно-технического сотрудничества.

Ключевые слова: национальная безопасность, военная реформа, Вооружённые Силы, современные угрозы, военная доктрина, обороноспособность, военно-техническое сотрудничество.

Abstract: This article provides a scientific and analytical overview of the priority directions for developing the Armed Forces of New Uzbekistan amid the current geopolitical situation and military-strategic threats. It analyzes the military reforms being implemented in the country, issues related to equipping the forces with modern weapons and military hardware, the improvement of the personnel training system, as well as the importance of international military-technical cooperation.

Keywords: national security, military reform, Armed Forces, modern threats, military doctrine, defense capability, military-technical cooperation.

Жаҳон ҳамжамияти XXI асрнинг иккинчи ярмида глобал хавфсизлик тизимининг тубдан ўзгариб бораётган янги босқичига кириб бормоқда. Геосиёсий вазиятнинг мураккаблашуви, минтақавий можаролар сонининг ортиши, халқаро терроризм ва экстремизм ҳаракатларининг фаоллашуви, кибермаконда содир бўлаётган таҳдидларнинг кескин кучайиши – буларнинг барчаси ҳар қандай давлатнинг миллий хавфсизлигини таъминлаш борасидаги вазифаларини янада долзарблаштирмоқда. Ушбу шароитда Ўзбекистон Республикаси ҳам ўз мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, Қуролли Кучларни замон талаблари даражасида ривожлантириш борасида изчил сиёсат олиб бормоқда.

Президентимиз томонидан илгари сурилган Янги Ўзбекистон концепцияси доирасида давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳалари каби ҳарбий соҳада ҳам тубдан ислохотлар амалга оширилмоқда. Мамлакат ҳарбий доктринаси, Қуролли Кучларнинг ташкилий тузилмаси, моддий-техник таъминоти, кадрлар тайёрлаш тизими замонавий талаблар асосида қайта кўриб чиқилмоқда. Бу борада энг муҳим вазифалардан бири – реал ва потенциал таҳдидларни тўғри баҳолаш асосида армиянинг ривожланиш йўналишларини илмий асосланган тарзда белгилашдан иборат.

Мазкур тадқиқотнинг мақсади – замонавий таҳдидлар шароитида Янги Ўзбекистон армиясини ривожлантиришнинг асосий устувор йўналишларини аниқлаш ва илмий жиҳатдан таҳлил қилишдан иборат. Ушбу мақсадга эришиш учун қуйидаги вазифалар белгиланди: замонавий ҳарбий-сиёсий таҳдидлар табиатини очиб бериш; мамлакатимизда амалга оширилаётган ҳарбий ислохотларнинг мазмун-моҳиятини таҳлил қилиш; Қуролли Кучларни замонавий қурол-яроғ билан жиҳозлаш масалаларини ёритиш; ҳарбий таълим ва кадрлар тайёрлаш тизимини такомиллаштириш йўллари кўрсатиб бериш; ҳарбий-техникавий ҳамкорликнинг аҳамиятини очиб бериш.

1. Замонавий геосиёсий таҳдидларнинг табиати ва хусусиятлари

Бугунги кунда халқаро муносабатлар тизимида кузатилаётган таҳдидларни шартли равишда бир неча гуруҳларга бўлиш мумкин. Биринчидан, анъанавий ҳарбий таҳдидлар – қўшни давлатлар ўртасидаги ҳудудий низолар, чегара можаролари, минтақавий қуролли тўқнашувлар. Иккинчидан, ноанъанавий таҳдидлар – халқаро терроризм, диний экстремизм, гиёҳванд моддалар ва қурол-яроғ контрабандаси, ташкилий жиноятчилик каби ҳодисалар. Учинчидан, замонавий гибрид таҳдидлар – кибермакондаги ҳужумлар, ахборот-психологик

таъсир кўрсатиш усуллари, иқтисодий босим воситалари орқали амалга ошириладиган таъсир.

Марказий Осиё минтақаси ўзининг геостратегик жойлашуви туфайли турли хил таҳдидларга дуч келиш эҳтимоли юқори бўлган ҳудудлардан бири ҳисобланади. Афғонистондаги вазиятнинг барқарор эмаслиги, минтақада халқаро террорчилик гуруҳларининг фаоллашув хавфи, сув-энергетика ресурсларидан фойдаланиш борасидаги низолар, шунингдек чегара ҳудудларидаги демаркация масалалари – буларнинг барчаси мамлакатимиз мудофаа сиёсатини шакллантиришда инobatга олиниши зарур бўлган омиллардир.

Шу билан бирга, замонавий уруш олиб бориш усуллариининг ўзгариши ҳам муҳим аҳамиятга эга. Дунё бўйлаб кузатилаётган тажриба шуни кўрсатмоқдаки, замонавий можароларда учувчисиз учиш аппаратлари (дронлар), аниқ мўлжалга оладиган ракета қуроллари, электрон кураш воситалари, шунингдек киберхавфсизлик соҳасидаги технологиялар ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда. Бундай шарoитда анъанавий армия тузилмаси ва қурол-яроғ тизимигина эмас, балки бошқарув, разведка ва алоқа тизимларини ҳам тубдан модернизация қилиш талаб этилади. Шунингдек, замонавий халқаро муносабатлар тизимида куч марказларининг ўзарo рақобати кучайиб бораётгани, йирик давлатлар ўртасидаги геосиёсий манфаатлар тўқнашуви минтақавий хавфсизлик муҳитига бевосита таъсир кўрсатмоқда. Бундай шарoитда кичик ва ўрта давлатлар, жумладан Ўзбекистон Республикаси ҳам, ўз мудофаа сиёсатини мустақил равишда, миллий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда шакллантириш заруратига дуч келмоқда. Бу эса, ўз навбатида, мамлакатнинг ҳарбий-сиёсий мустақиллигини мустаҳкамлаш ва ҳар қандай ташқи таъсирдан ҳимояланган миллий мудофаа тизимини яратиш вазифасини долзарблаштиради.

2. Ҳарбий ислохотларнинг асосий йўналишлари

Ўзбекистон Республикасида сўнгги йилларда ҳарбий соҳада амалга оширилган ислохотлар мажмуаси бир нечта устувор йўналишларни ўз ичига олади. Биринчи навбатда, Қуролли Кучларнинг ташкилий-штат тузилмасини оптималлаштириш масаласи алоҳида аҳамиятга эга. Бу борада қўмондонлик ва бошқарув органларининг тузилмаси соддалаштирилиб, қарор қабул қилиш жараёнларининг тезлашувига эришиш, шунингдек ҳарбий қисмларнинг жанговар тайёргарлик даражасини ошириш борасида изчил чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Иккинчидан, ҳарбий бошқарувни марказлаштириш ва ягона автоматлаштирилган бошқарув тизимини жорий этиш борасидаги ишлар давом эттирилмоқда. Замонавий жанг майдонида ахборотни тезкор тўплаш, таҳлил қилиш ва қарор қабул қилиш жараёнларининг автоматлаштирилиши

қўшинларнинг жанговар самарадорлигини сезиларли даражада оширади. Шу боис, разведка, кузатув ва мақсадга йўналтириш тизимларини замонавийлаштириш давлат мудофаа сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланди.

Учинчидан, ҳудудий мудофаа тизимини такомиллаштириш масаласи ҳам муҳим ўрин тутади. Мамлакат ҳудудининг барча стратегик жойларида мудофаа иншоотларини барпо этиш, чегара ҳудудларида замонавий кузатув ва назорат тизимларини жорий этиш, шунингдек фавқулодда вазиятларда қўшинларни тезкор қўчириш ва жойлаштириш имкониятларини кенгайтириш борасидаги ишлар давом эттирилмоқда.

3. Замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан таъминлаш

Қуролли Кучларнинг жанговар қудратини оширишда замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан таъминлаш масаласи марказий ўрин эгаллайди. Сўнгги йилларда мамлакатимизда ҳаво ҳужумидан мудофаа тизимларини модернизация қилиш, замонавий зирҳли техника ва артиллерия қуролларини сотиб олиш, шунингдек учувчисиз учиш аппаратлари паркинни кенгайтириш борасида салмоқли ишлар амалга оширилди.

Айниқса, замонавий можароларда ўз самарадорлигини намойиш этган учувчисиз учиш аппаратларининг турли синфлари – разведка, зарба ва камикадзе дронлари – Қуролли Кучлар таркибига жадал суръатларда киритилмоқда. Бундан ташқари, электрон кураш воситалари, радиолокацион кузатув тизимлари ва замонавий алоқа-коммуникация ускуналари жорий этиш орқали қўшинларнинг ахборот майдонидаги устунлигини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Шу билан бирга, мудофаа саноатини ички имкониятлар асосида ривожлантириш, яъни импорт ўрнини босувчи маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш борасидаги стратегик йўналиш ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда. Хорижий ҳарбий-саноат корхоналари билан қўшма корхоналар ташкил этиш, лицензия асосида қурол-яроғ ишлаб чиқариш технологияларини ўзлаштириш орқали мамлакатимизнинг мудофаа саноати салоҳияти босқичма-босқич мустаҳкамланмоқда.

4. Кадрлар тайёрлаш ва ҳарбий таълим тизимини такомиллаштириш

Ҳар қандай замонавий армиянинг жанговар қудрати, энг аввало, унинг зобитлар ва сержантлар корпусининг касбий тайёргарлик даражасига боғлиқдир. Шу боис Ўзбекистонда ҳарбий таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш борасида кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Ҳарбий олий таълим муассасаларининг ўқув дастурлари замонавий ҳарбий фан ютуқлари ва хорижий давлатларнинг илғор тажрибасини инобатга олган ҳолда қайта кўриб чиқилди.

Хусусан, курсантлар ва слушателларни тайёрлашда амалий машғулотларга, замонавий тактика ва стратегия асосларини ўрганишга, шунингдек чет

тиллари ва замонавий ахборот-коммуникация технологияларини эгаллашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бундан ташқари, хорижий ҳарбий таълим муассасаларида таҳсил олиш, халқаро ҳарбий машқларда иштирок этиш орқали ҳарбий хизматчиларнинг касбий маҳоратини оширишга қаратилган имкониятлар кенгайтирилмоқда.

Сержантлар корпусини мустаҳкамлаш масаласи ҳам муҳим устувор йўналишлардан бири ҳисобланади. Замонавий армияларда сержантлар корпуси қуйи бўғин қўмондонлигининг таянчи ҳисобланиб, унинг касбий даражасини ошириш жанговар тайёргарлик сифатига бевосита таъсир кўрсатади. Шу сабабли контракт асосида хизмат қилувчи профессионал сержантлар институтини ривожлантириш борасида изчил ишлар олиб борилмоқда.

Шунингдек, ҳарбий таълим муассасаларида илмий-тадқиқот фаолиятини кучайтириш, ҳарбий фан соҳасида малакали илмий кадрлар тайёрлаш, докторантура ва мустақил тадқиқотчилик институтини ривожлантириш орқали ҳарбий соҳадаги назарий ва амалий билимларни бойитиш борасида ҳам муҳим ишлар амалга оширилмоқда. Замонавий ҳарбий фаннинг ютуқларини ўрганиш ва уларни амалиётга татбиқ этиш, хорижий тажрибани танқидий таҳлил қилиш асосида миллий хусусиятларга мос ҳарбий назарияларни ишлаб чиқиш – буларнинг барчаси ҳарбий таълим тизимини сифат жиҳатидан янги bosқичга кўтаришга хизмат қилади.

5. Халқаро ҳарбий-техникавий ҳамкорлик

Замонавий шароитда бирорта давлат ҳам ўз мудофаа қобилятини мустаҳкамлашда халқаро ҳамкорликсиз тўлиқ мустақил йўл тутмайдиган. Ўзбекистон Республикаси ўзининг очиқ ва прагматик ташқи сиёсати доирасида турли давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан ҳарбий-техникавий ҳамкорликни изчил ривожлантириб бормоқда. Бундай ҳамкорлик замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника сотиб олиш, биргаликда ҳарбий машқлар ўтказиш, тажриба алмашиш ва кадрлар тайёрлаш соҳаларини қамраб олади.

Минтақавий хавфсизлик масалаларида қўшни давлатлар билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш, чегара ҳудудларида биргаликда мониторинг ўтказиш, терроризм ва экстремизмга қарши курашишда ахборот алмашиш тизимларини такомиллаштириш – буларнинг барчаси минтақавий барқарорликни таъминлашнинг муҳим омилларидир. Шунингдек, Биринчи навбатда Марказий Осиё давлатлари ўртасидаги ҳарбий-сиёсий мулоқот ва ишончни мустаҳкамлаш чоралари минтақа хавфсизлигини таъминлашда алоҳида аҳамиятга эга.

6. Ватанпарварлик тарбияси ва маънавий-руҳий тайёргарлик

Замонавий армиянинг жанговар қудратини белгиловчи омиллардан яна бири – ҳарбий хизматчиларнинг маънавий-руҳий тайёргарлик даражасидир.

Тарих гувоҳлик берадики, энг замонавий қурол-яроғ билан жиҳозланган армия ҳам, агар унинг сафида хизмат қилаётган ҳарбий хизматчиларда ватанга садоқат, жанговар руҳ ва миллий ғурур туйғулари шаклланмаган бўлса, ҳақиқий жанг майдонида кутилган натижага эриша олмайди. Шу боис Ўзбекистонда ёшларда ҳарбий-ватанпарварлик руҳини шакллантиришга қаратилган комплекс тизим яратилмоқда.

Умумтаълим мактабларида, академик лицей ва касб-ҳунар мактабларида «Ҳарбий тайёргарлик асослари» фанининг ўқитилиши, «Ватанпарвар» ҳаракатининг фаолияти, шунингдек оммавий ахборот воситалари орқали ҳарбий хизматнинг нуфузини ошириш борасидаги тарғибот ишлари ёш авлодда муҳофаа масалаларига нисбатан онгли муносабатни шакллантиришга хизмат қилмоқда. Бундан ташқари, ҳарбий қисмларда психологик хизмат тизимини ривожлантириш, жангчиларнинг оилавий-маиший шароитларини яхшилаш орқали уларнинг хизматга бўлган садоқати ва матонатини мустаҳкамлаш борасида ҳам изчил ишлар олиб борилмоқда.

7. Рақамли технологиялар ва сунъий интеллектнинг ҳарбий соҳадаги роли

XXI аср ҳарбий тараққиётининг энг муҳим хусусиятларидан бири – рақамли технологиялар ва сунъий интеллект тизимларининг муҳофаа соҳасига жадал кириб келишидир. Замонавий жанг майдонида катта ҳажмдаги ахборотни реал вақт режимида қайта ишлаш, мақсадларни автоматик тарзда аниқлаш ва таснифлаш, шунингдек қарор қабул қилиш жараёнларини қўллаб-қувватлаш борасида сунъий интеллект тизимларининг аҳамияти тобора ортиб бормоқда.

Ушбу борада Ўзбекистон Қуролли Кучларида ҳам замонавий ахборот-коммуникация тизимларини жорий этиш, кибермуҳофаа қобилятини мустаҳкамлаш, ҳарбий бошқарувда рақамли платформалардан фойдаланиш борасида дастлабки қадамлар қўйилмоқда. Киберхавфсизлик соҳасида малакали мутахассислар тайёрлаш, махсус кибермуҳофаа бўлинмаларини ташкил этиш замонавий гибрид уруш шароитида давлат ахборот тизимларини ҳимоя қилишнинг муҳим шартларидан бирига айланмоқда.

Хусусан, Марказий Осиё давлатлари, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари, шунингдек бир қатор Европа ва Осиё давлатлари билан ўтказилаётган қўшма ҳарбий машқлар қўшинларнинг ўзаро мослашувини яхшилаш, замонавий жанговар тажрибани ўзлаштириш имконини бермоқда. Бундай тадбирлар нафақат ҳарбий техник жиҳатдан, балки дипломатик нуқтаи назардан ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлиб, мамлакатимизнинг халқаро майдондаги мавқеини мустаҳкамлашга хизмат қилади. Шу билан бирга, БМТ тинчликпарварлик операцияларида иштирок этиш имкониятларини ўрганиш ҳам истиқболли йўналишлардан бири сифатида кўриб чиқилмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, замонавий геосиёсий шароитда Янги Ўзбекистон армиясини ривожлантириш давлатимиз миллий хавфсизлик сиёсатининг устувор вазифаларидан бирига айланмоқда. Ушбу жараён кўп қиррали ва комплекс тавсифга эга бўлиб, у Қуролли Кучларнинг ташкилий тузилмасини такомиллаштириш, замонавий қурол-яроғ ва ҳарбий техника билан таъминлаш, ҳарбий таълим тизимини модернизация қилиш, шунингдек халқаро ҳарбий-техникавий ҳамкорликни ривожлантириш каби йўналишларни ўз ичига олади.

Ўтказилган таҳлил шуни кўрсатадики, замонавий таҳдидларга самарали жавоб бера оладиган армияни шакллантириш учун нафақат моддий-техник таъминотни яхшилаш, балки инсон омилига, яъни ҳарбий хизматчиларнинг касбий тайёргарлиги ва маънавий-ватанпарварлик руҳига ҳам алоҳида эътибор қаратиш зарур. Айнан шу икки омилнинг уйғунлиги – замонавий технологиялар ва юксак малакали, ватанпарвар кадрлар – мамлакатимиз муҳофаа қобилиятининг узоқ муддатли барқарорлигини таъминлайдиган асосий омил ҳисобланади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикасининг «Муҳофаа тўғрисида»ги Қонуни.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қуролли Кучларни ислоҳ қилиш ва муҳофаа қобилиятини мустаҳкамлаш борасидаги фармон ва қарорлари.
3. Каримов И.А. ва бошқалар. Миллий хавфсизлик асослари. – Тошкент: Ўзбекистон, 2020.
4. Раҳимов Ш.Т. Замонавий ҳарбий доктриналар ва Марказий Осиё хавфсизлиги. – Тошкент, 2021.
5. Юсупов Б.Қ. Ҳарбий ислоҳотлар: назария ва амалиёт. – Тошкент: Академия, 2022.
6. Каримова Н. Гибрид таҳдидлар шароитида миллий муҳофаа тизими. // Ҳарбий фикр журнали, 2023, №2.
7. Тошматов А. Замонавий армияларда кадрлар тайёрлаш тизими тажрибаси. // Илмий ахборотнома, 2024, №1.